

Nézzük a tévét

De melyiket? Tapasztalatom szerint az önálló gondolkodás és nem képernyőfüggő egyedek manapság Magyarországon a korrekt tényközlő, ismeretközvetítő és mégis szórakoztató műfajokat kedvelik. Tehát, a Spektrumot és a National Geographic Channel műsorait nézik legszívesebben. Igazuk van. Úgy fest, ezek a csatornák töltik be pillanatnyilag a magyar közszolgáltatás funkcióját, mínusz a napi aktualitások. Aki ez utóbbira is a tévéből tart igényt, az bajban van. Aki nem tudja előfizetni a főt nevezettek, az még nagyobb bajban van. A legnagyobb baj pedig az, hogy túl sokan vannak, akiknek egyetlen informáló és szórakoztató forrásuk a tévé – lenne. Ám, mivel a politika rátenyerelt (nem először) az állami csatornákra, a nézők nem azt kapják, ami demokratikus jogállam polgáraiént megilletné őket. Legfőképpen elfogulatlan, tárgyilagos, a valóságokról tájékoztató híreket, kikristályosult értékek szerint válogatott klasszikus művészeti és más szórakoztató programokat.

Mivel az állami tévéket anyagilag is tönkrevágták, ideje lenne úgy dönteni, hogy a teljes működésképtelenség felé rohanó három helyett elég lenne ennek a nem túl nagy országnak egy, azaz egyetlen. Annak viszont helyre kellene állítani a közszolgálati funkcióit. Ahhoz viszont meg kellene változnia a hatalomnak, nevezetesen önkormányzóvá kellene válnia, erre pedig legkorábban jövőre van halovány esély. Azért halovány, mert a közszereplők minden elzártság ellenére hajlamosak a kaméleonságra, s mielőtt hatalomra kerülnek, egyből ráhajtanak a médiumokra.

Úgyhogy, nem értem. Mármost Friderikusz Sándort, aki most, a fent vázolt körülmények közepette jelölte magát tévéelnöknek. Készséggel elhiszem, hogy képes lenne elnökként működtetni egy közszolgálati televíziót. De hol van ilyen? Nemhogy Friderikusz, de a világ legjobb tévéelnökei együttesen sem tudják megcsinálni, ha az aktuális politikai hatalom nem akarja.

Egyetlen mentség van. Vagy magyarázat. A nem dakota közmondás szerint faltörő kosok nélkül nehéz bevenni egy várat. Mi több! A népszerű író egyik, már régen megszűnt közszolgálati műsorának címét idézve: lehetetlen.

Sándor ELI

Margit esője, Illés hordója

Júliusi „zivatarosok”

Július a nyár hó, a termésvigyzás ideje: az aratásé, a vetemények betakarításáé, a fenyegető veszélyek elhárításáé, s persze az ősrégi népi megfigyelések szerint a termés- és időjós-lásoké.

A nevét a naptárreformot végrehajtó Julius Caesarról kapta, aki e hónap született. A reá érvényes szentenciát pedig a XVIII. században úgy fogalmazta meg a népi rigmus, hogy „Júliusba arass, majd úgy lesz kenyered, a dologtól tehát ne kíméld tenyered!” Az aratási nekibuzdulást a hónap 2. napján régen azzal is bizonyították, hogy az asszonyok sarlóval arattak egy keveset, hogy a jószágok el ne pusztuljanak. Sarlós Boldogasszony ezen napján viszont tilos volt a nőknek a kenyérsütés, úgy vélték, hogy kövé válik, netán a kemence tüztől kigyullad a falu. Egyes vidékeken az igazi aratáskezdő napnak 13-át, Szent Margit vértanú ünnepét tartották (népi titulussal Retkes Margit napját), amin már elő lehetett készíteni a téli betakarítást is, ha ekkor retket vetettek. A régi tapasztalások szerint ezen a napon sokszor esett az eső, ami azt jelzi, hogy a dió és a mogyoró férges lesz, lehullik. (E negatív termésjósolás következett az Illés- és Magdolna-napi esőzésből is.) Július 20-át, Illés próféta napját szinte törvényszerűen esőnek, zivatarosnak tartották, szinte várták, hogy mikor zendül meg az ég, azaz mikor „görgeti má Illés a hordót”: Nemigen mentek a földekre dolgozni, nehogy beléjük csapjon a villám. A mennykő ellen közismert védekezés volt a sütlőlapátot, a

piszkafát kitenni az ereszcsergásba, az udvarra kivinni a kisbaltát vagy a vaslapátot, kést állítani az asztalba, illetve szentelt gyertyát vagy barkát égetni. A vihar mellett ezen a napon a gonosztól is félttek, vigyázták a gyümölcsfákat, nehogy hajnalban fejszével megkopogtat-hassa valaki azokat, mert akkor kipusztulnának. Mária Magdolna napján (22-én) viszont „praktikáltak a gyümölcsfákkal”, a leányok levágott haját titokban elásták alájuk, hogy helyette olyan hosszú és dús nőjjon, mint a bibliai vezeklő asszonyé. Bűnbánó Magdolna napjának esőjéből egyébként bőséges veteménytermést jósoltak. A szőlőre dologtiltónak tartották ezt a napot, az asszonynépnek pedig nem volt ajánlatos ekkor sütni se, mosni se.

A júliusi „zivatarosok” sorának végén Jakab és Anna ijesztgetett. Jakab apostol névünnepe (július 25.) esőjét kártevőnek tartották a gabonára, a szilvára, ha ellenben derős volt e nap, csillagos az ég, úgy vélték, az bő gyümölcsstermés jele. Az égen gomolygó fellegekből a téli időjárásra jósoltak: a sok fehér felhő sok havat jelzett, a fényes nap nagy hideget, az eső meleg telet. Némely asszonyi dolgokat tiltó nap volt ez, csakúgy, mint Anna napja. Szűz Mária anyjának, Szent Annának ünnepét az Alföldön régen „megkeddelték”, előtte kilenc héten át böjtöltek keddi napokon (valaha Keddasszonynak is nevezték). A termésjósoló napok sorában a kukoricára mutatott: eső esetén jó termést jósoltak Annával, ám ha túl sok esett, az jelenthet csapjon a villám. A mennykő ellen közismert védekezés volt a sütlőlapátot, a

Szabó Magdolna

Minden idők legteljesebb magyar bemutatkozása Csernus Sándor és az újdonsült huszárok

Jacques Chirac francia államfő Csernus Sándort, a párizsi Magyar Intézet igazgatóját a Francia Köztársasági Érdemrend Tiszti Fokozatával tüntette ki. A különösen rangos kitüntetést a szegedi egyetem Párizsban diplomáciai szolgálatot teljesítő docense azzal érdemelte ki, hogy kulcsembere volt a MAGYart elnevezésű, 7 hónapon át tartó kulturális évad előkészítésének, amely szerte Franciaországban 400 magyar programot kínál az év végéig. Magyarország minden idők legnagyobb szabású külföldi bemutatkozásának előkészületeit magyar és francia részről is kormánybiztos, Bernard Faivre d'Arcier, az avignoni színházi fesztivál igazgatója, illetve Szabó Miklós régészprofesszor, az ELTE volt rektora igazgatta. Franciaországban évente más-más ország bemutatkozását rendezik meg; térségünkben Magyarországot az első, amelyik erre lehetőséget kap.

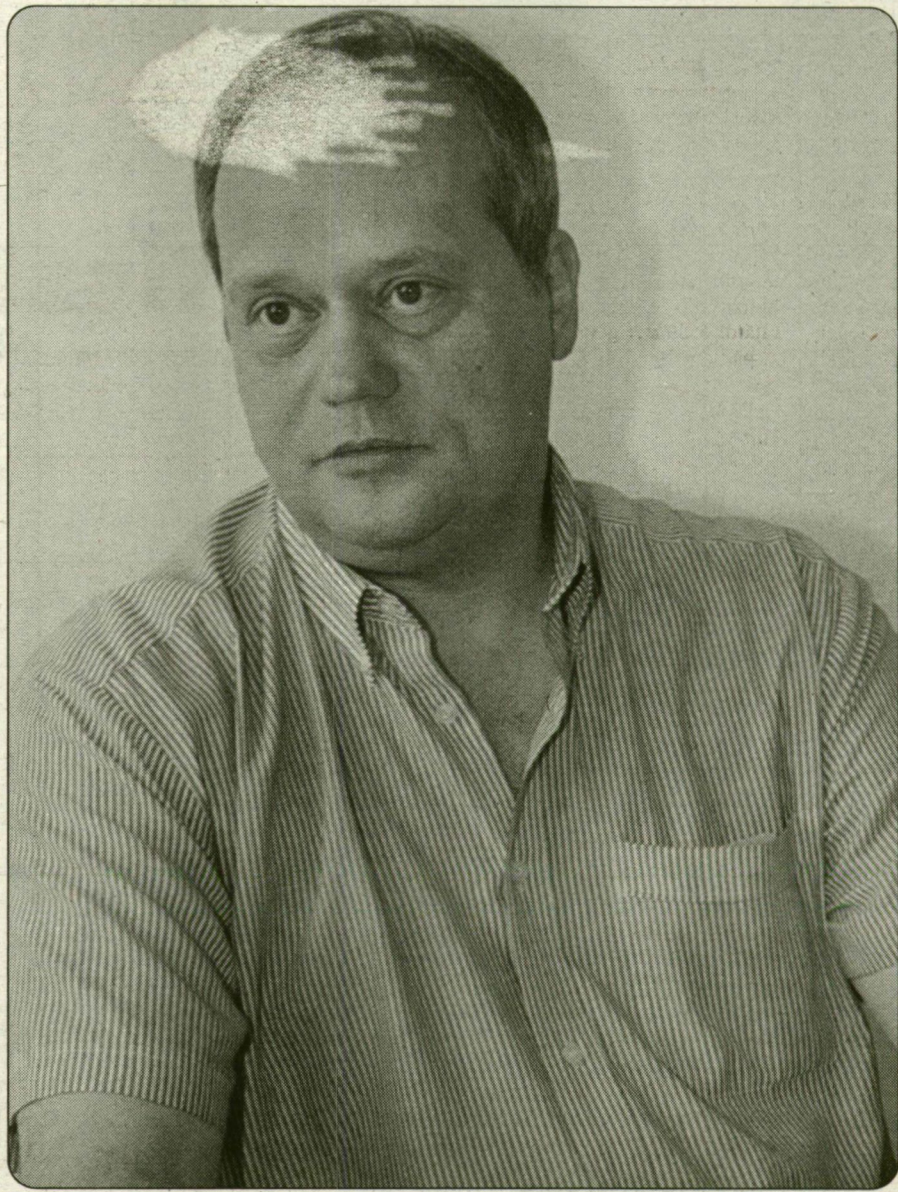
– Jó érzés magyarnak lenni Párizsban?

– A magyar évad egész előkészítését nagy rokonszenv kísérte francia részről, a rendezvények iránti érdeklődés azonban minden várakozásunkat felülmúlta. Az évad nyitánya a magyar köztársasági elnök első, hivatalos államfői szintű látogatásával esett egybe. Az ilyen látogatás Franciaországban külön fogalom: egy évben 3–4 hasonló diplomáciai esemény zajlik le Párizsban, és igen látványos ceremóniával járnak. Ha készült is rá az ember, megindító érzés volt, hogy a Champs Élysées fái és zászlórúdjai magyar és francia zászlók lobognak, a nemzetgyűlés épülete előtt vagy az Invalidusok terénél óriási magyar zászlók lengenek, és a minisztériumok minden ablakközében tízes csoportnyi magyar és francia lobogó van. A piros-fehér-zöld sajátos hangulatot ad Párizsban; jobban is néz ki ennyi színnel a város.

– Milyen volt az első rendezvények fogadtatása a közönség körében?

– A francia sajtóban már több cikk és kommentár jelent meg az évről, és valamennyi elismerően szólt róla. A Théâtre du Rond Point des Champs Élysées-ben két, igen nagy szakmai sikerű előadást tartott a Katona József Színház, kitűnő siker volt Pierre Boulez két Bartók-hangversenye a Chatelet színházban, és sok érdeklődőt vonzott a Carnavalet-be, Párizs város múzeumába a „Budavár 1000 éve” című kiállítás is. Ezzel egyidőben nyílt meg a Loire menti Villandry kastélyban a nagybányai festőiskola műveiből válogatott tárlat és a 175 éves herendi manufaktúra kiállítása. Európa legnagyobb apátságának új, 1200 négyzetméteres kiállítótermében pedig a köztársasági elnök úr nyitotta meg az „Anjou Európa” című kiállítást. Utóbbi egyike annak a 10 kiállításnak, amelyet a Európai Unió az európai örökség ápolása jegyében patronál 2001-ben. Ugyancsak nagy sikere volt Székely Péter Magonban bemutatott „Kétdimenziós költészet” című kiállításának.

– A kulturális évad a „magas művészetet” kívül is kínál magyar programokat,

A szegedi Csernus Sándor párizsi munkáját rangos kitüntetéssel ismerte el Jacques Chirac francia köztársasági elnök. (Fotó: Schmidt Andrea)

például nagy bálal ér majd véget... Mennyire fogja a hétköznapi franciákat megszólítani a MAGYart?

– Az évad megpróbálja a lehető legtöbb oldalról bemutatni a magyar kultúrkincset. A chantilly-i lóversenypályán például az idei Prix de Diane lovasnapokon Magyarország díszvendég volt, mint nagy lovas hagyományokkal rendelkező ország. Mindent bemutatunk, ami a magyar lovakultúrában szép, elegáns és eredeti. A franciák körében különösen nagy sikert hoz a piknikező párizsiakig sokan eljönnek. A belépő idén egy piros-fehér-zöld kokárda volt, s elképzelhetik, milyen látvány volt, amint a nagy kivonulásban több ezer francia sétálga-

tott magyar kokárdával. És ez a rendezvény a kalapok ünnepe is Párizsban: már senkinek nem tűnik fel ilyenkor, ha egy kalapba épített kalitkában élő madarat lát, de idén megjelennek is a kalapokon, ami még különlegesebb tette a kokárdás látványt.

– Ottani viszonylatban mekkora eseménynek számít a magyar évad?

– Elég annyit mondanom, hogy a francia állam évente megrendezi egy ország kulturális évadját, de még soha nem költött annyit, mint idén a magyarra. Nagyságrendekkel többet, mint legutóbb a marokói évre, amelyet 162 programjával tartottak sikeresnek. Magyarország mintegy 400 rendezménnyel mutatkozik be. Ez

a magyar történelemben példánélküli: soha ilyen teljes kínálattal nem mutatkozott még be külföldön a magyar kultúra. Az utolsó ehhez fogható esemény az 1900-as párizsi világi kiállításra való osztrák-magyar részvétel volt. Tavaly a frankfurti könyvvásáron egy hétig Magyarországot a főszerep, Brüsszelben, az Európában két és fél hónapig voltak magyar programok, a franciaországi évad azonban 7 hónapon át tart egy olyan országban, és egy olyan világvárosban, amely hallatlanul érzékeny a kultúrára.

– Magyarország nem tartozik a frankfón világszervezet országai közé. Túlmutat-e a kultúrán, hogy mégis magyar évadot rendeznek az évezredben első év-

ben – és nem mondjuk románt vagy lengyelt?

– Amikor Jacques Chirac köztársasági elnök 1997-ben meghívta Magyarországot 2001-re, az üzenet volt. A magyar évadon nem csak a kulturális minisztérium, de a francia külügy is igen sokat dolgozott. A francia politika ezzel a meghívással azt akarta érzékelteni, hogy az uniós csatlakozás előtt álló országok kultúráját szeretné megismertetni, s ebben a sorozatban elsőként is Magyarországot. A következő időszakban 2002-ben a cseh, 2004-ben pedig a lengyel bemutatkozás várható; 2003-ban Kína mutatkozik be. Ami pedig a frankofóniát illeti, látni kell, hogy a frankofón országok szervezete is folyamatosan változatosan megy keresztül. A frankofónia tartalma egyre erősebben egészül ki egy értékrendhez, civilizációs közegehez való tartozással. Valamennyi közép-európai ország tagja a frankofón közösségnek, s most tanulmányozzuk annak lehetőségét, hogy „megfigyelői státusban” Magyarország is csatlakozzék.

– A frankfurti könyvvásáron politikailag „kényes” kérdés lett abból, hogy kik képviselik a magyar irodalmat. A magyar évad rendezésekor törekedtek-e arra, hogy politikailag kiegyensúlyozzák a kínálatot?

– Tanulva a korábbi külföldi magyar rendezvényekből, kezdetől hangsúlyoztuk, hogy minőségközpontú bemutatkozást akarunk. Ezzel elkerültük a politikai csatákat. Mivel az évad a franciákkal közös rendezvény, a programok kiválasztásánál arra is figyelniünk kellett, hogy olyan produkciókat mutassunk be, amelyek a francia közönség figyelmét is felkeltik. Így nem jutott ki a tervezett Bánk bán előadás és egy Csontváry-kiállítás, mivel úgy éreztük, minden igyekeztünk ellenére a várható fogadtatás nem egyértelmű. Ebben a helyzetben, úgy érzem, ez így természetes. A francia kultúrában is számos olyan mű van, amit ők nagyra értékelnek, Magyarországon pedig visszhang nélkül maradnak.

– A MAGYart-programból kimaradt a magyar huszárok tervezett felvonulása a július 14-i nemzeti ünnepen a Champs-Élysées-n. Talán nem tetszett az ötlet a francia rendezőknek?

– Ellenkezőleg... Most, hogy lekerült a programból, elmondhatom, bizonyos történelmi előzmények ismeretében én javasoltam, és szerepelt is a tervek között. Egyszerűen kiderült: Magyarország nincsenek „reguláris” huszárai. 1945 után a magyar hadseregben megszűntek a huszáregységek. Éppen abban az országban, ahonnan a huszárhagyomány származik. A francia hadseregben viszont ma is vannak huszáralakulatok: Bercsényi és Esterházy nevét viselik. Mivel a július 14-ei felvonulás katonai díszszemle, amelyen nem vonulhatnak fel hagyományörzők – ez a program elmaradt. Lett viszont haszná a felismerésnek: a parlamenti örezed mellett így jött létre Budapestben a huszár díszegység. Úgy tudom, a magyar uniós belépés alkalmával a franciák ismét terveznek valami látványos programot: akkorra talán jól jönnek az újdonsült magyar huszárok.

Panek Sándor